Original Article Open Access

Health Law Journal

2023; 1(1): e4

International ThinkTank of Human Dignity | The Bioethics and Health Law Institute | The Iranian Association of Medical Law

Evaluation of Iran's Environmental Laws Related to People's Health and Comparison with International Laws

Milad Garousi[1]

1. Department of International rights Faculty of Law, Electronics Branch, Azad Islamic University, Tehran, Iran.

ABSTRACT

Background and Aim: Environmental pollution threatens people's health. Many public and private companies pollute environmental resources with economic goals. Therefore, in order to comply with environmental principles, it is necessary to establish laws at the national and international level. In this research, Iran's environmental laws related to people's health and international law were compared.

Methods: In this research, the analytical-descriptive and comparative method is used, and the information is collected using the documentary-library method and the note-taking tool.

Ethical Considerations: There is no fake information either raw or processed in the submitted work.

Results: In this research, it was found that there is a need to establish appropriate criminal laws to prevent environmental destruction in Iran by following the example of the international legal system and guarantee the implementation of these laws.

Conclusion: The use of legal deterrent mechanisms is very necessary to prevent environmental pollution. Among the most important laws that have been established at the international level today to curb industrial pollution are the green tax laws, which need to be accurately implemented by identifying industries that pollute the environment in Iran.

Keywords: Iran's Environmental Laws; International Legal System Environmental Laws; People's Health

Corresponding Author: Milad Garousi; **Email:** abtinmilix@iauec.ac.ir

Received: July 29, 2023; **Accepted:** November 20, 2023; **Published Online:** January 14, 2024

Please cite this article as:

Garousi M. Evaluation of Iran's Environmental Laws Related to People's Health and Comparison with International Laws. Health Law Journal. 2023; 1(1): e4.

[Downloaded from healthlawjournal.ir on 2026-11-23]

This Open Access Article Distributed under the Terms of the Creative Commons Attribution Non-Commercial License 4.0 (CC BY-NC 4.0)

دسترسی آزاد | مقاله پژوهشی

مجله حقوق سلامت

دوره اول، شماره اول، ۱۴۰۲

ارزیابی قوانین زیست‌محیطی ایران مرتبط با سلامت مردم و مقایسه با حقوق بین‌الملل

میلاد گروسی[۱]

۱. گروه حقوق بین‌الملل، دانشکده حقوق، واحد الکترونیک، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.

چکیده

زمینه و هدف: آلودگی‌های محیط زیستی، سلامت مردم را تهدید می‌کند. بسیاری از شرکت‌های دولتی و خصوصی، با اهداف اقتصادی، اقدام به آلوده‌کردن منابع محیط زیستی می‌کنند. از این رو برای رعایت اصول محیط زیستی، وضع قوانین در سطح ملی و بین‌الملل ضروری است. در این پژوهش قوانین زیست‌محیطی ایران مرتبط با سلامت مردم و حقوق بین‌الملل مورد مقایسه قرار گرفتند.

روش: در این پژوهش از روش تحلیلی ـ توصیفی و مقایسه‌ای استفاده شده و با استفاده از روش اسنادی ـ کتابخانه‌ای و ابزار یادداشت‌برداری، گردآوری اطلاعات صورت می‌پذیرد.

ملاحظات اخلاقی: هیچ‌گونه اطلاعات ساختگی اعم از خام و یا پردازش‌شده در اثر ارسالی وجود ندارد.

یافته‌ها: در این پژوهش مشخص شد که نیاز است قوانین کیفری مناسبی برای جلوگیری از تخریب محیط زیست در ایران با الگوگرفتن از نظام حقوقی بین‌المللی وضع شده و ضمانت اجرای این قوانین نیز تضمین شود.

نتیجه‌گیری: استفاده از مکانیسم‌های بازدارنده حقوقی، در جلوگیری از آلوده‌سازی محیط زیست بسیار ضروری است. از جمله مهم‌ترین قوانینی که امروزه در سطح بین‌المللی برای مهار آلودگی‌های صنعتی وضع‌شده قوانین مالیات سبز است که لازم است با شناسایی صنایع آلوده‌کننده محیط زیست در ایران به طور دقیق اجرا شود.

واژگان کلیدی: قوانین زیست‌محیطی ایران؛ قوانین زیست‌محیطی نظام حقوقی بین‌الملل؛ سلامت مردم

نویسنده مسئول: میلاد گروسی؛ **پست الکترونیک:** abtinmilix@iauec.ac.ir

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۰۵/۰۷؛ **تاریخ پذیرش:** ۱۴۰۲/۰۸/۲۹؛ **تاریخ انتشار:** ۱۴۰۲/۱۰/۲۴

خواهشمند است این مقاله به روش زیر مورد استناد قرار گیرد:

Garousi M. Evaluation of Iran's Environmental Laws Related to People's Health and Comparison with International Laws. Health Law Journal. 2023; 1(1): e4.

[Downloaded from healthlawjournal.ir on 2026-11-23]

این مجله تابع سیاست دسترسی باز از نوع CC BY-NC 4.0 می‌باشد.

مقدمه

آلودگی محیط زیست امروزه یکی از معضلات فراوان ادامه حیات محسوب می‌شود که نه‌تنها دربرگیرنده یک کشور، بلکه یک مشکل جهانی و امنیتی است. آلودگی محیط زیست شامل آب و هوا، گرم‌شدن کره زمین، بالاآمدن سطح دریا، انهدام گونه‌های جانوری و گیاهی، فرسایش لایه ازون، تخریب جنگل‌ها، باران اسیدی، آلودگی صوتی و آزمایشات هسته‌ای می‌شود. با ارزیابی چرخه حیات (LCA)، یا ارزیابی چرخه عمر که یک رویکرد گهواره تا گور است، می‌توان دریافت که با آلودگی یکی از عناصر حیات تمام سیستم حیات آلوده می‌شود. آثار مخرب آلودگی‌ها در محیط زیست شامل محیط زیست طبیعی و محیط زیست انسانی است. این عوامل در نخستین اختلاف زیست‌محیطی در مرز دو کشور کانادا و امریکا به وسیله شرکت تریل به وجود آمدند که موجب اهمیت محیط زیست در روابط بین‌المللی گردید. تا به امروز بیش از ۵۰۰ معاهده و موافقت‌نامه در زمینه موضوع محیط زیست منعقد گردیده است که حدود ۶۰ درصد از این تعداد (۳۰۲ معاهه و موافقت نامه) بعد از برگزاری منفرانس بین‌المللی در سال ۱۹۷۲ تهیه و تدوین گردیده است، هرچند تمامی دول از جمله کشورهای مدرن با قدرت سیاسی که دارند و کشورهای در حال توسعه مانند ایران، به ظاهر برای معضلات زیست‌محیطی تلاش می‌کنند، ولی در ماهیت نسخ قوانین و ناکارآمدی زیادی در اجرای قوانین بین‌المللی و داخلی ایران وجود دارد. دیواره آهنین حاکمیت ملی، استقلال و مصلحت کشوری مانع اجراشدن این مصوبات می‌شود. با این حال بهترین راه برای اجرای قوانین زیست‌محیطی عواملی همچون سیاست‌های تشویقی، استفاده از افراد مشهور در جهت آگاه‌سازی و... می‌باشد و در صورت کازسازنبودن و عدم اجرای قوانین زیست‌محیطی سیاست تنبیهی است. ایران در تلاش است تا برنامه‌های در حال توسعه را بر اساس اصول توسعه پایدار نیز ترتیب دهد (۱).

روش

در این پژوهش از روش تحلیلی ـ توصیفی و از طریق مقایسه قوانین داخلی و بین‌المللی، صورت می‌پذیرد.

آلودگی‌های محیطی از جمله آلودگی هوا، آب و آلودگی صوتی یکی از مهم‌ترین تهدیدات سلامتی است. بر اساس گزارش سازمان جهانی بهداشت، حدود ۲۵ درصد از بیماری‌ها در سراسر جهان ناشی از عوامل محیطی است (۲).

یک محیط زیست‌محیطی خوب، مقدمه و پایه بقا و توسعه انسان است. فعالیت‌های اقتصادی و اجتماعی جامعه بشری ارتباط تنگاتنگی با محیط زیست‌محیطی دارد. هماهنگی رابطه بین توسعه اقتصادی و منابع زیست‌محیطی به هدف مشترک همه کشورها تبدیل شده است.

در حالی که اقتصاد کشورهای در حال توسعه به سرعت در حال رشد است، بهای اتلاف منابع و وخامت محیط زیست را نیز می‌پردازد. آلودگی محیط زیست چین، از جمله آلودگی هوا، آلودگی آب، آلودگی زمین و... بسیار جدی شده است. به سلامت مردم آسیب وارد می‌کند و هزینه‌های درمان به میزان زیادی بهبود رفاه ناشی از رشد اقتصادی را جبران می‌کند که رضایتمندی مردم را کاهش می‌دهد (۳).

علاوه بر این، اگر مشکل تخریب محیط زیست به طور مؤثر قابل کنترل نباشد، به نسل کنونی آسیب رسانده و نسل‌های آینده و اکوسیستم زمین را تحت تأثیر قرار می‌دهد. بنابراین حاکمیت محیطی یک موضوع مهم سیاسی و یک موضوع عمده اجتماعی است که با اقتصاد ملی و معیشت مردم مرتبط است. حاکمیت زیست‌محیطی را نمی‌توان به تعویق انداخت. با مدیریت مشکل آلودگی محیط زیست و با تأکید بر قوانین حقوق بین‌الملل محیط زیست اقتصاد می‌تواند به طور پایدار توسعه یابد (۴).

در چنین شرایطی در حال حاضر، دولت‌ها با پیروی از دستورالعمل‌های حقوق بین‌الملل محیط زیست شروع به کشف روش‌های مؤثر حفاظت زیست‌محیطی مانند افزایش مستمر سرمایه‌گذاری در حفاظت از محیط زیست، تنظیم استانداردهای فنی تولید، تدوین و بهبود سیاست‌های حفاظت

تمامی حقوق انتشار این اثر، متعلق به انستیتو اخلاق زیستی و حقوق سلامت سینا می‌باشد.

[Downloaded from healthlawjournal.ir on 2026-11-23]

از محیط زیست و معرفی مالیات حفاظت از محیط زیست و سایر اقدامات مالیات سبز برای افزایش اثرگذاری بر حفاظت از محیط زیست کرده‌اند (۵).

یکسان‌سازی قوانین نیازمند در نظرداشتن عرف‌های بین‌المللی است. امروزه عرف به معنای رویه‌ای عمومی به صورت قاعده حقوقی پذیرفته‌شده در جامعه جهانی از اهمیت بسیار بالایی برخوردار است. با وجود آنکه معاهدات و اعلامیه‌ها و اسناد بین‌المللی زیادی در رابطه با محیط زیست صادر شده‌اند، اما همچنان شاهد آن هستیم که وضعیت محیط زیست کره زمین روز به روز نامطلوب‌تر و گرم‌تر می‌شود. به همین دلیل، در سال‌های اخیر، تعهدات متعددی در رابطه با تغییرات اقلیمی شکل گرفته‌اند و با وجود آنکه پیشرفت‌هایی در این زمینه حاصل شده است، اما این تعهدات به میزان کافی کارآمد نبوده و متأسفانه، همچنان شاهد انتشار گازهای گلخانه‌ای بیش از حد مجاز می‌باشیم که یکی از راه‌حل‌های مؤثر و کارآمد در زمینه کاهش انتشار گازهای گلخانه و تغییرات اقلیمی، تبدیل‌شدن تعهدات تغییرات اقلیمی به عرف بین‌المللی است (۶).

کویلینسکی (Kwilinski) و همکاران (۲۰۱۹ م.) استدلال می‌کنند که مالیات‌های زیست‌محیطی یک ابزار مؤثر سیاست زیست‌محیطی است که می‌تواند آلودگی را کنترل کند. از منظر توسعه پایدار، مالیات زیست‌محیطی به شرکت‌ها کمک می‌کند تا نوآوری‌های تکنولوژیکی را انجام دهند (۷). لیپینگ و بین (Liping & Bin) (۲۰۲۰ م.) سیستم مالیات سبز چین را مطالعه کردند (۸).

بنابراین پژوهش‌های پیشین تأکید کرده‌اند که مالیات سبز وسیله مهمی برای حاکمیت محیطی است (۹). با توجه به آنچه بیان شد، می‌توان بیان داشت که در حقوق بین‌الملل محیط زیست بر حفاظت از محیط زیست تأکید زیادی وجود داشته و مفاهیم نوینی از جمله مالیات سبز برای جلوگیری از استفاده از سوخت‌های آلوده‌کننده و روی‌آوردن به سوخت‌های تمیز و دوستدار محیط زیست و در نهایت در جهت حفاظت هرچه کامل‌تر از محیط زیست به وجود آمده‌اند.

تغییرات آب و هوایی جهانی چالش‌های بی‌سابقه‌ای مانند شرایط آب و هوایی شدید، انقراض گونه‌ها و کمبود مواد غذایی را برای بشریت ایجاد کرده است. پس از انقلاب صنعتی، مقادیر زیادی گازهای آلاینده که به اصطلاح اثر گلخانه‌ای را تولید می‌کردند، در جو منتشر شد. فرض می‌شود که تحت تأثیر عوامل مختلف فعالیت اقتصادی قرار می‌گیرد (۱۰). محققان ثابت کردند که نه‌تنها توسعه اقتصادی و اجتماعی کشور و منطقه و مصرف انرژی به شدت تحت تأثیر مسائل زیست‌محیطی قرار می‌گیرد، بلکه کل سیستم مالیاتی زیست‌محیطی نیز تحت تأثیر عوامل مختلف اجتماعی ـ اقتصادی قرار می‌گیرد (۱۱). وابستگی متقابل شدیدی بین آن‌ها وجود دارد.

به منظور غلبه بر این چالش‌های محیطی و اقلیمی، توافقنامه آب و هوای پاریس توسط ۱۹۵ کشور برای محدودکردن افزایش دمای جهانی زیر ۲ درجه سانتی‌گراد امضا شد (۱۳-۱۲). درک عوامل تعیین‌کننده تخریب محیط زیست برای تدوین سیاست‌های زیست‌محیطی مؤثر ضروری است (۱۴). علاوه بر این، برای غلبه بر این چالش‌ها، یکی از بحث‌برانگیزترین موضوعات، معرفی مالیات‌های زیست‌محیطی و فناوری‌های مرتبط با محیط زیست و تأثیر متعاقب آن بر تقاضای انرژی تجدیدپذیر است که به دلیل اینکه منبع انرژی کم‌مصرف و پایداری کربن است، روز به روز محبوب می‌شود. کشورهای در حال توسعه در حال حاضر ۶۳ درصد از تولید ناخالص داخلی جهان (بر اساس دلار ثابت ۲۰۱۰) و ۸۰ درصد از تجارت جهانی را بر عهده دارند، در نتیجه کشورهای عضو در سطوح منطقه‌ای، ملی و محلی با یکدیگر همکاری می‌کنند (۱۵). بنابراین جای تعجب نیست که ۱۲ نفر از ۲۰ تولیدکننده اصلی کربن متعلق به OECD هستند، جایی که ایالات متحده آمریکا، ژاپن و کره جنوبی به ترتیب مسئول انتشار ۱۵، ۳ و ۲/۲ درصد کربن جهانی هستند (۱۶). مصرف سرانه انرژی OECD (4145.046 کیلوگرم معادل نفت) و تولید سرانه انتشار CO_2 (9.534 متریک تن) در مقایسه با میانگین مصرف سرانه انرژی در جهان (۱۹۲۰/۵۸) و تولید

تمامی حقوق انتشار این اثر، متعلق به انستیتو اخلاق زیستی و حقوق سلامت سینا می‌باشد.

[Downloaded from healthlawjournal.ir on 2026-11-23]

سرانه انتشار (CO_2 (۱/۹۷۰ در سال ۲۰۲۰ بسیار بالاتر است. در برابر این پس زمینه تخریب محیط زیست، کشورهای در حال توسعه توجه قابل توجهی در ترویج تحقیق و توسعه زیست‌محیطی داشته‌اند. در واقع ایالات متحده آمریکا، ژاپن و آلمان با ۵۸۱، ۱۹۳ و ۱۲۳ میلیارد دلار بودجه برای سرمایه‌گذاری‌های تحقیق و توسعه سبز تنها در سال ۲۰۱۹ در رتبه‌های اول، سوم و چهارم قرار دارند (۱۷).

از آنجایی که انرژی‌های تجدیدپذیر با تکیه بر نوآوری‌های علمی زیست‌محیطی بر آلودگی‌های زیست‌محیطی تأثیر منفی می‌گذارد (۱۸). این تحلیل با هدف بررسی نقش مالیات سبز در حفاظت از محیط زیست با تأکید بر حقوق بین‌الملل محیط زیست در دستور کار قرار گرفته و نتایج آن، به ویژه در مورد صنعت در اقتصادهای جهان سومی همچون ایران، مورد توجه قرار گیرد.

مالیات حفاظت از محیط زیست ابزار مهمی برای هدایت رشد سازگار با محیط زیست در شرکت‌های به شدت آلاینده است، اما تحقیقات موجود هنوز نتایج ثابتی در مورد اینکه آیا و چگونه مالیات حفاظت از محیط زیست می‌تواند نوآوری سبز در صنایع به شدت آلاینده را ارتقا دهد، ارائه نکرده است (۱۹). طبق اعلام سازمان بهداشت جهانی بیش از ۹۲ درصد از مردم جهان در مناطقی زندگی می‌کنند که میزان غلظت آلاینده‌های موجود در هوا در این مناطق از رهنمود این سازمان بالاتر است و سالیانه ۶/۷ میلیون انسان بر اثر آلودگی هوا جان خود را از دست می‌دهند و به طور میانگین ۱۲ درصد از مرگ‌های سالیانه در جهان منتسب به آلودگی هواست. آلودگی هوا به عنوان مهم‌ترین فاکتور خطر محیطی بر سلامت انسان و دومین عامل مرگ ناشی از بیماری‌های غیر واگیر مانند بیماری‌های ایسکمیک قلبی، سکته مغزی و سرطان ریه در جهان شناخته شده است. همچنین به موجب بررسی بانک جهانی آلودگی هوا به تنهایی چهارمین عامل مرگ و میر زودرس در جهان است.

با توجه به اصلاحات اخیر محیط زیست و تمرکز بر مشکل تغییرات آب و هوایی، ارزیابی اینکه آیا رشد سبز و مالیات‌های زیست‌محیطی می‌توانند انتشار CO_2 را برای کشورها کاهش دهند، ضروری است، اگرچه تعدادی از مطالعات راه‌های کاهش آلودگی زیست‌محیطی را تحلیل کرده‌اند، ادبیات فاقد شواهد کافی برای نقش رشد سبز و مالیات‌های زیست‌محیطی در تعیین سطح انتشار کربن است (۲۰).

ابزارهای اقتصادی حفاظت از محیط زیست که در سیاستگذاری‌های حفاظت از محیط زیست مورد استفاده قرار می‌گیرند، نقش تعیین‌کننده و مهم بهره‌برداری پایدار از منابع محیط زیستی را دارا بوده و سازوکارهای لازم را برای ادغام ملاحظات محیط زیستی در سیاست‌های کلان اقتصادی فراهم می‌کنند. به همین دلیل به سرعت، به عنوان ابزار کارامد اقتصادی در سطح جهان مطرح شده‌اند. هدف اصلی نهادینه‌کردن این ابزارها در سیاست‌ها و برنامه‌های توسعه کشورها، بالابردن آگاهی‌های سیاستگذاران و تصمیم‌گیران اقتصادی در سطح کشورهاست تا از این رهگذر بتوانند تصمیمات منطقی‌تری برای استفاده از کالاهای محیط زیستی که متعلق به تمامی نسل‌هاست، اتخاذ کنند و ملاحظات محیط زیستی را با استفاده از ابزارهای مناسب اقتصادی مانند مالیات سبز در برنامه ریزی‌های کلان ملی و بین‌المللی ادغام کنند. مالیات‌های زیست‌محیطی یکی از ابزارهای اقتصادی مورد نظر، برای کاهش هزینه‌های خارجی فعالیت‌های اقتصادی است. در این نوع مالیات‌ها، فاصله زیادی بین نظریه و کاربرد وجود دارد. به لحاظ نظری، از بعد کارآیی، مالیات پیگو مطلوب است، در حالی که در عمل مقررات زیست‌محیطی در سایر مالیات‌ها و مالیات‌های غیر مستقیم زیست‌محیطی به طور گسترده مورد استفاده قرار می‌گیرد (۲۱).

در طول سده اخیر، مسأله بحران محیط زیست جنبه جهانی به خود گرفته و به یک بحران پایدار در جامعه بین‌المللی تبدیل شده است؛ مسأله‌ای که بقا و سلامت بشریت را تهدید جدی می‌نماید و در حال حاضر نیز با شدت‌گرفتن گرمایش جهانی و بحران تغییرات اقلیمی، ابعاد تازه‌ای به خود گرفته است. هزینه و عواقب ارتکاب جرائم محیط زیستی می‌تواند به عنوان آسیب جدی برای سلامتی، ایمنی و زندگی افراد و حیات وحش و همچنین آلودگی شدید زیستگاه، تنوع زیستی و تغییر آب و هوا قلمداد شود (۲۲).

تمامی حقوق انتشار این اثر، متعلق به انستیتو اخلاق زیستی و حقوق سلامت سینا می‌باشد.

[Downloaded from healthlawjournal.ir on 2026-11-23]

در این پژوهش، ارزیابی قوانین زیست‌محیطی ایران مرتبط با سلامت مردم و مقایسه با حقوق بین‌الملل در دستور کار قرار گرفته و به این سوال پاسخ داده می‌شود که با عنایت به جهانی‌بودن مسأله آلودگی‌های زیست‌محیطی، تا چه میزان قوانین زیست‌محیطی ایران مرتبط با سلامت مردم و حقوق بین‌الملل بر هم انطباق دارند؟

یافته‌ها

باید توجه داشت که گذار به اقتصاد دایره‌ای یک فرآیند پیچیده است که نیازمند مشارکت گسترده چندسطحی و چند ذی‌نفع است و می‌تواند با مداخلات سیاسی مناسب تسهیل شود. با در نظرگرفتن اهمیت یک ترکیب سیاستی متعادل که شامل انواع ابزارهای سیاستی تکمیل‌کننده است، برنامه اقدام اقتصاد دایره‌ای اتحادیه اروپا (نهایی) شامل بخشی در مورد «درست‌کردن اقتصاد» است که در آن استفاده از ابزارهای اقتصادی را تشویق می‌کند. این مشارکت یک چارچوب مالیاتی جامع را ارائه می‌دهد که در طول چرخه عمر محصولات اعمال می‌شود. این چارچوب شامل: ۱ـ مالیات بر منابع مواد خام؛ ۲ـ تخفیف مالیاتی استفاده مجدد/ تعمیر؛ ۳ـ مالیات سلسله مراتبی ضایعات در پایان عمر محصولات است.

بحث

قوانین بین‌المللی محیط زیستی بیشتر دستوری بوده و در این زمینه پژوهشگران به شیوه‌های حقوقی مبارزه با آلودگی زیست‌محیطی پرداخته‌اند. دوغان و همکاران (۲۰۲۲ م.) (۲۰)، در پژوهش خود به دنبال ارائه راهی رو به جلو در کاهش انتشار کربن در کشورهای دوستدار محیط زیست، ضمن ارزیابی نقش رشد سبز و مالیات‌های زیست‌محیطی، بوده و هدف از تجزیه و تحلیل تجربی خود را برآورد اثرات بر انتشار CO_2 رشد سبز و مالیات‌های زیست‌محیطی با گنجاندن شاخص‌های پایدار برای گروهی متشکل از ۲۵ کشور دوستدار محیط زیست از سال ۱۹۹۴ تا ۲۰۱۸ با استفاده از مدل‌های تحلیل داده‌های پانل پیشرفته دانسته است. مقاله ایشان، با اعمال رگرسیون کمی جدید بر روی بیشترین مقدار داده‌های موجود از سال ۱۹۹۴ تا ۲۰۱۸ نشان می‌دهد که ضرایب رشد سبز، مالیات‌های زیست‌محیطی، انرژی‌های تجدیدپذیر و بهره‌وری انرژی در چندک‌های پایین، متوسط و بالاتر منفی است. با توجه به نتایج رگرسیون چندکی، مالیات‌های زیست‌محیطی، انرژی‌های تجدیدپذیر و بهره‌وری انرژی عوامل کلیدی در کاهش انتشار CO_2 هستند.

در همین راستا، ما (Ma) و همکاران (۲۰۲۲ م.) (۲۳)، مالیات کربن صنعتی بهینه تحت محدودیت‌های شدت کربن، را ضمن بررسی یک مدل بهینه‌سازی ورودی ـ خروجی پویا، ارزیابی کرده و مشخص ساختند که برای محاسبه مالیات کربن صنعتی بهینه برای چین که مشمول محدودیت‌های خاصی است، این مقاله اثرات اقتصادی و زیست‌محیطی چهار مدل احتمالی نرخ مالیات کربن صنعتی را تحت محدودیت‌های شدت کربن از سال ۲۰۲۱ تا ۲۰۳۰ توسط یک مدل بهینه‌سازی ورودی ـ خروجی پویا بررسی می‌کند، نتایج نشان می‌دهد که مدل نرخ مالیات پویا منجر به نوسانات بیشتر در رشد تولید ناخالص داخلی نسبت به سایر مدل‌های مالیاتی می‌شود، با نرخ مالیات اولیه پایین در آغاز و نرخ مالیات بالا بیش از ۱۸۰ ین در تن در سال ۲۰۳۰؛ دوم، مقدار زیادی از سهام سرمایه در سراسر صنایع انرژی بر توزیع می‌شود که ساختار سرمایه‌گذاری موجود را به مسیر وابسته می‌کند. این عملکرد مالیات کربن را جبران می‌کند؛ سوم، صنایع غیر مستقیم انرژی بر مانند ساخت و ساز و حمل و نقل نسبت به مالیات کربن صنعتی حساس نیستند. در نهایت، با مقایسه تأثیرات چهار مدل نرخ مالیات، مالیات کربن صنعتی بهینه برای چین یک نرخ مالیات متمایز ثابت است که در آن بخش‌های انرژی بر ۷۵ ین در تن و بخش‌های کم کربن ۵۰ ین مالیات دریافت می‌کنند.

همچنین میلیوس (Milios) (۲۰۲۱ م.) (۲۴)، در پژوهش خود یک چارچوب مالیاتی اقتصاد دایره‌ای، را ضمن بررسی انتظارات و چالش‌های اجرا، ارائه کرده است. تحقیق ایشان مبتنی بر رویکرد روش ترکیبی است که از منابع مختلف برای

تمامی حقوق انتشار این اثر، متعلق به انستیتو اخلاق زیستی و حقوق سلامت سینا می‌باشد.

[Downloaded from healthlawjournal.ir on 2026-11-23]

تحلیل معیارهای مختلف در چارچوب استفاده می‌کند. مفاهیم بالغ‌تر، مانند مالیات بر منابع مادی، با مرور ادبیات موجود تجزیه و تحلیل می‌شوند. تجزیه و تحلیل معافیت مالیاتی در تعمیرات مبتنی بر مصاحبه با سهامداران در سوئد است، جایی که این ابزار سیاست اقتصادی از سال ۲۰۱۷ اجرا شده است. در نهایت، برای مالیات سلسله مراتبی پسماند که یک پیشنهاد جدید در این مشارکت است، از مدل‌سازی اقتصاد کلان برای تحلیل استفاده می‌شود. اثرات بالقوه اجرای آینده در همه موارد، چندین چالش پیاده‌سازی شناسایی می‌شوند و راه حل‌های بالقوه با توجه به ادبیات و منابع تجربی مورد بحث قرار می‌گیرند. تحقیقات بیشتر هم در ابزار فردی و هم در سطح چارچوب مورد نیاز است. هر یک از پیشنهادات مالیاتی به دنبال نتایج این مطالعه، نیازمند بررسی دقیق‌تری برای ویژگی‌های اجرایی آن است.

در ایران نیز پژوهش‌ها به بررسی سیاست‌های محیط زیستی پرداخته‌اند. از آن جمله باباخانی (۱۴۰۲ ش.) (۲۲)، در پژوهش خود جرائم محیط زیستی را در سنجه عدالت ترمیمی، با ارائه چشم‌اندازی از سیاست‌ها تا برنامه‌ها، ارزیابی کرده است. ایشان مشخص کردند که فرآیند و برنامه‌های ترمیمی امکان پیشگیری از تکرار جرم و خسارات به محیط زیست در آینده را نیز فراهم می‌کنند.

سالم و همکاران (۱۴۰۱ ش.)، در پژوهشی با عنوان «برآورد نرخ بهینه مالیات بر کالاهای مصرفی آسیب‌رسان به سلامت با استفاده از شبیه‌سازی داده‌های خرد در ایران» بیان داشتند که هدف مقاله حاضر برآورد نرخ بهینه مالیات بر مصرف کالاهای آسیب‌رسان به سلامت است، به نحوی که با افزایش درآمدهای مالیاتی کمترین آثار اختلال‌زا بر رفاه خانوارها را به دنبال داشته باشد. برای این منظور در این مطالعه تقاضای کالاهای آسیب‌رسان به سلامت با استفاده از سیستم تقاضای تقریباً ایده‌آل درجه دوم به روش رگرسیون به ظاهر نامرتبط غیر خطی و اطلاعات سال‌های ۱۳۹۰ الی ۱۳۹۸ برآورد و کشش‌های قیمتی آن‌ها محاسبه شده است، سپس با استفاده از معیار رفاهی تغییرات جبرانی به تفکیک ریزداده‌ها (به ازای هر خانوار نمونه)، در سناریوهای مختلف درآمدی، نرخ‌های بهینه مالیات در سال ۱۳۹۸ با استفاده از روش‌های غیر خطی بهینه‌یابی، برآورد و تحلیل شده‌اند. نتایج نشان می‌دهد با توجه به اینکه نرخ‌های مالیاتی یکسان در بین گروه‌های کالایی از نظر اجرایی ساده‌تر و عملیاتی می‌باشد، پیشنهاد می‌گردد که نرخ مالیاتی ۳۱ درصدی (شامل مالیات بر ارزش افزوده و عوارض ماده ۴۸ قانون الحاق تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت مصوب سال ۱۳۹۳) بر تمام گروه‌های کالایی اعمال گردد که در این شرایط متوسط کاهش رفاه هر خانوار نزدیک به ۲۳۱۰ هزار ریال بوده و میزان درآمد مالیاتی ۶۸/۵ میلیارد ریال بر اساس اطلاعات سال ۱۳۹۸ می‌باشد که بیش از ۴ برابر عملکرد قانون بودجه در این سال می‌باشد (۲۵).

رسمی و همکاران (۱۴۰۱ ش.) در پژوهشی با عنوان «بررسی فرآیند طبقه‌بندی مالیات سبز درابزارهای زیست‌محیطی، در راستای رسیدن به توسعه پایدار» بیان داشتند که ایران می‌تواند با طراحی و اجرای مالیات سبز (مالیات‌های زیست‌محیطی) به عنوان یکی از پایه‌های مالیاتی رایج در کشورهای منطقه، سهم درآمدهای مالیاتی خود را افزایش و تأثیر مثبتی در کیفیت محیط زیست بر جای بگذارد (۲۶).

باباخانی (۱۳۹۸ ش.) به ارزیابی جرائم زیست‌محیطی سازمان یافته، پرداخته مشخص ساختند که تعداد جرائم ثبت‌شده در این حوزه در کشور فرانسه هر سال افزایش می‌یابد و در سال ۲۰۱۵ به میزان بی‌سابقه‌ای رسیده است، اما هنوز هم به دلیل فقدان ابزارهای قضایی و مادی عدالت کیفری، مورد توجه لازم نمی‌باشند. علاوه بر این، جرائم زیست‌محیطی که اغلب قابل مشاهده نیستند، با توجه فقدان تمایل دادسرا برای تعقیب شاهد تصمیم به اقدامات جایگزین تعقیب از طرف دادستان می‌باشیم (۲۷).

همچنین شمسی و فلاح‌نژاد (۱۳۹۷ ش.) در پژوهشی با عنوان «نقش قواعد زیست‌محیطی در حقوق بین‌الملل و جایگاه ایران» قوانین مرتبط با توسعه پایدار را با استفاده از روش‌های تأیید به رسمیت شناختند تا تضاد بین آن‌ها را به طور انتقادی کشف کند و آیین‌نامه‌ها و مقررات معمول و برنامه‌ریزی‌شده ایرانی را با قوانین و اسناد بین‌المللی در رابطه با محیط طبیعی

تمامی حقوق انتشار این اثر، متعلق به انستیتو اخلاق زیستی و حقوق سلامت سینا می‌باشد.

[Downloaded from healthlawjournal.ir on 2026-11-23]

به طور مقایسه‌ای مورد بررسی قرار دهد. راه دستیابی به قوانین اطمینان دسترسی به توسعه پایدار است (۱).

انصاری (۱۳۹۷ ش.) در پژوهش خود مشخص کردند که سیاست‌های مالیاتی آن بخش سیاست‌هایی است که علاوه بر تأمین بخشی از هزینه‌های دولت، ابزار مهمی برای تحقق اهداف زیست‌محیطی به شمار می‌رود و روشی نوین جهت تخصیص بهینه منابع در راستای افزایش رفاه اجتماعی است. این مطالعه به بررسی مفاهیم، اثرات و ضرورت‌های مالیات‌های زیست‌محیطی پرداخته شده است (۲۱).

۱. تعریف واژگان

۱-۱. مالیات سبز: این مالیات از نوع مالیات‌های غیر مستقیم است و برای تولیدکنندگان و مصرف‌کنندگان انگیزه ایجاد می‌کند تا به سمت فعالیت‌های اقتصادی با آلودگی کمتر حرکت نمایند و در نهایت میزان کل انتشار آلودگی را کاهش دهند.

۲. اصول حقوق بین‌الملل محیط زیست

این اصول شامل اصول ماهوی، مانند اصول عدم آسیب و پیشگیری و اصل (یا رویکرد) احتیاط و همچنین برخی از اصول رویه‌ای مانند اصول همکاری، اطلاع‌رسانی و/ یا مشورت، الزام می‌باشد.

نتیجه‌گیری

در پژوهش‌ها مشخص شده که انرژی‌های تجدیدپذیر باید از طریق حمایت‌های تحقیقاتی، یارانه‌ها و مشوق‌های دولتی اولویت بیشتری داشته باشد، در حالی که مالیات‌های زیست‌محیطی باید برای جلوگیری از فعالیت‌هایی که آلودگی را ترویج می‌کنند، بیشتر اجرا شود.

مالیات‌های سبز یکی از ابزارهای اقتصادی قدیمی در حفظ محیط زیست است که سالیان طولانی در کشورهای مختلف از آن استفاده شده است. استفاده از این ابزار در مواردی که اقتصاد محیط زیست پیشنهاد می‌کند، بسیار لازم و ضروری است و مانع انتشار آلاینده‌های بیش از حد بهینه اجتماعی می‌شود.

تأکید شده است که کیفیت محیط زیست‌محیطی با سلامت و کیفیت زندگی افراد مرتبط است و پیش‌نیاز شادی است. همچنین پژوهش‌ها نمایش داده‌اند که:

۱ـ حاکمیت محیطی می‌تواند به طور قابل توجهی شادی را بهبود بخشد و به طور غیر مستقیم (از طریق حفاظت از محیط زیست) بر شادکامی و سرزندگی مردم از طریق مالیات سبز تأثیر بگذارد؛ ۲ـ مالیات سبز می‌تواند به طور قابل توجهی رضایت عمومی از کیفیت محیط زیست را افزایش دهد؛ ۳ـ مسأله مالیات سبز و عمومی‌شدن آن در کنار سیاستگذاری به آموزش و فرهنگ‌سازی نیاز دارد.

همچنین مشخص شده که در شرایط عصر جدید، دولت‌ها و مسئولان باید به طور محکم حکمرانی زیست‌محیطی و ساخت تمدن زیست‌محیطی را ترویج داده، اصلاح نظام مالیاتی سبز را در راستای پاسداشت حقوق بین‌الملل محیط زیست، در دستور کار خود قرار دهند (۲۸).

لازم است به منظور ارتقای کارایی کامل حقوق زیست‌محیطی، قوانین کیفری، چه رویه‌ای و چه به لحاظ قانونی، بهبود یابند. این اصلاحات همچنین باید شامل تأیید اراده سیاسی برای شناسایی جنایت اکوساید ـ به عنوان شدیدترین جنایت زیست‌محیطی ـ در سطح بین‌المللی باشد تا اینکه مرزها همچنان موانعی برای مجازات عاملان آسیب‌های جدی و غیر قابل برگشت به محیط زیست ایجاد نکنند.

مشارکت نویسندگان

میلاد گروسی تمامی مراحل پژوهش را به انجام رسانده و ضمن تأیید نسخه نهایی، مسئولیت پاسخگویی در قبال پژوهش را پذیرفته است.

تضاد منافع

نویسنده هیچ‌گونه تضاد منافع احتمالی را در رابطه با تحقیق، تألیف و انتشار این مقاله اعلام نکرده است.

تمامی حقوق انتشار این اثر، متعلق به انستیتو اخلاق زیستی و حقوق سلامت سینا می‌باشد.

[Downloaded from healthlawjournal.ir on 2026-11-23]

تشکر و قدردانی

ابراز نشده است.

تأمین مالی

نویسنده اظهار می‌نماید که هیچ‌گونه حمایت مالی برای تحقیق، تألیف و انتشار این مقاله دریافت نکرده است.

ملاحظات اخلاقی

در پژوهش حاضر جنبه‌های اخلاقی مطالعه کتابخانه‌ای شامل اصالت متون، صداقت و امانتداری رعایت شده است.

[Downloaded from healthlawjournal.ir on 2026-11-23]

تمامی حقوق انتشار این اثر، متعلق به انستیتو اخلاق زیستی و حقوق سلامت سینا می‌باشد.

References

1. Shamsi M, Fallahnejad A. The role of environmental rules in international law and the position of Iran. Hamedan: The 4th International Conference on Jurisprudence and Law, Advocacy and Social Sciences; 2018. [Persian]

2. Prüss-Üstün A, Wolf J, Corvalán C, Bos R, Neira M. Preventing Disease through Healthy Environments: A Global Assessment of the Burden of Disease from Environmental Risks. Geneva: World Health Organization; 2016.

3. Yuan L, Shin K, Managi S. Subjective well-being and environmental quality: The impact of air pollution and green coverage in China. Ecological Economics. 2018; 153(9341): 124-138.

4. Zhang X, Zhang X, Chen X. Happiness in the air: How does a dirty sky affect mental health and subjective well-being? J Environ Econ Manag. 2017, 85: 81-94.

5. Huang J, Qi Y. Can environmental tax force industrial structure optimization and upgrading? Quasi-natural experiment based on environmental fee to tax. Ind Econ Res. 2022, 2: 1-13.

6. Raei Dehghi M, Hemati Golsefidi F, Arashpour AR. Review the approach of Customary Rules of International Environmental Law in Climate Change. Legal Research. 2023; 22(54): 201-232. [Persian]

7. Kwilinski A, Ruzhytskyi I, Patlachuk V, Patlachuk O, Kaminska B. Environmental taxes as a condition of business responsibility in the conditions of sustainable development. J Leg Ethical Regul Issues. 2019; 22(25): 61-76.

8. Liping DL, Bin CH. The goal of "carbon peak and carbon neutrality" and the construction of green tax system. Res Tax Econ. 2020; 27: 1-7.

9. Lu M, Liu HX, Liu JY. An empirical analysis of the economic impact of my country's green tax policy. Taxation Research. 2018; 11: 15-19.

10. Lapinskienė G, Peleckis K, Nedelko Z. Testing environmental Kuznets curve hypothesis: The role of enterprise's sustainability and other factors on GHG in European countries. Journal of Business Economics and Management. 2017; 18(1): 54-67.

11. Vasylieva T, Machová V, Vysochyna A, Podgórska J, Samusevych Y. Setting up architecture for environmental tax system under certain socioeconomic conditions. Journal of International Studies. 2020; 13(4): 273-285.

12. Ahmad M, Ul Haq Z, Khan Z, Khattak SI, Ur Rahman Z, Khan S. Does the inflow of remittances cause environmental degradation? Empirical evidence from China. Economic Research-Ekonomska Istraživanja. 2019; 32(1): 2099-2121.

13. Azam A, Rafiq M, Shafique M, Yuan J. Renewable electricity generation and economic growth nexus in developing countries: An ARDL approach. Economic Research-Ekonomska Istraživanja. 2021; 34(1): 2423-2446.

14. Khoshnevis Yazdi S, Dariani AG. CO2 emissions, urbanisation and economic growth: Evidence from Asian countries. Economic Research-Ekonomska Istraživanja. 2019; 32(1): 510-530.

15. Gygli S, Haelg F, Potrafke N, Sturm JE. The KOF Globalization index-revisited. The Review of International Organizations. 2019; 14(3): 543-574.

16. Shahzad U. Environmental taxes, energy consumption and environmental quality: Theoretical survey with policy implications. Environmental Science and Pollution Research International. 2020; 27(20): 24848-24862.

17. Petrović P, Lobanov MM. The impact of R&D expenditures on CO_2 emissions: Evidence from sixteen OECD countries. Journal of Cleaner Production. 2020; 248(2): 119187.

18. Farhan Bashir M, Benjiang MA, Adnan Bashir M. Radulescu M, Shahzad U. Investigating the role of environmental taxes and regulations for renewable energy consumption: Evidence from developed economies. Economic Research-Ekonomska Istraživanja. 2022; 35(1): 1262-1284.

19. Deng J, Yang J, Liu Z, Tan Q. Environmental protection tax and green innovation of heavily polluting enterprises: A quasi-natural experiment based on the implementation of China's environmental protection tax law. PLoS One. 2023; 18(6): e0286253.

20. Dogan E, Hodžić S, Fatur Šikić T. A way forward in reducing carbon emissions in environmentally friendly countries: The role of green growth and environmental taxes. Economic Research-Ekonomska Istraživanja. 2022; 35(2): 5879-5894.

21. Ansari Ramandi AR. Green taxes and their effects on the environment. Sari: National Conference on Management, Accounting and Business Development; 2017. [Persian]

22. Babakhani E. Environmental crimes in the measure of restorative justice: From policies to programs. Legal Research. 2023; 22(53): 443-468. [Persian]

[Downloaded from healthlawjournal.ir on 2026-11-23]

تمامی حقوق انتشار این اثر، متعلق به انستیتو اخلاق زیستی و حقوق سلامت سینا می‌باشد.

23. Ma N, Yin G, Li H, Sun W, Wang Z, Liu G, et al. The optimal industrial carbon tax for China under carbon intensity constraints: A dynamic input-output optimization model. Environ Sci Pollut Res Int. 2022; 29(35): 53191-53211.

24. Milios L. Towards a Circular Economy Taxation Framework: Expectations and Challenges of Implementation. Circ Econ Sust. 2021; 1(3): 477-498.

25. Salem AA, Gholami E. Estimating the Optimal Taxation Rate on Consumer Goods Harmful to Health by Microstimulating in Iran. Qurterly Journal of Economic Research and Policies. 2022; 30(101): 85-119. [Persian]

26. Rasmi J, Abedi Z, Panahi M, Mousavi Jahromi Y. Investigating the classification process of green tax in environmental instruments, in order to achieve sustainable development. Environmental Science and Technology. 2022; 24(9): 33-41. [Persian]

27. Babakhani E. Organized Environmental Crimes with an Emphasis on France's Law. Karagah Journal. 2018; 13(49): 28-50. [Persian]

28. Wang J, Tang D, Boamah V. Environmental Governance, Green Tax and Happiness-An Empirical Study Based on CSS (2019) Data. Sustainability. 2022; 14(4): 8947.

[Downloaded from healthlawjournal.ir on 2026-11-23]

تمامی حقوق انتشار این اثر، متعلق به انستیتو اخلاق زیستی و حقوق سلامت سینا می‌باشد.